

بررسی وضعیت تجارت با ترکیه

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تهیه کننده: مهسا رجیبی نژاد

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

مهر ۱۴۰۲

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	معرفی کشور ترکیه
۷	تجارت ترکیه با جهان
۱۱	تجارت ترکیه با ایران
۱۶	صادرات ایران به ترکیه بر اساس ۷ رشته فعالیت کلیدی منتخب
۱۹	جمع بندی

خلاصه مدیریتی

علی‌رغم مواجهه با بحران کووید-۱۹ ترکیه توانسته طی ۱۰ سال گذشته، سطح صادرات خود را حفظ و پس از آن حتی با سرعت بیشتری افزایش دهد و همچنان انگیزه جستجو برای بازارهای جدید، بهبود قدرت رقابتی و در نتیجه گسترش صادرات را برای این کشور فراهم کند. در بخش واردات نیز، این کشور شاهد افزایش موازی در ارزش کالاهای وارداتی بوده است.

به طور کلی در سال ۲۰۲۲، تجارت ترکیه بالغ بر ۶۱۸ میلیارد دلار بوده که ۲۵۴ میلیارد دلار آن متعلق به صادرات و ۳۶۴ میلیارد دلار مربوط به واردات بوده است. شایان ذکر است، تراز تجاری این کشور نیز طی سال مذکور منفی ۱۱۰ میلیارد دلار بوده است. آلمان، آمریکا، عراق، انگلستان و ایتالیا، ۵ مقصد عمده صادراتی محصولات ترکیه با سهم حدود ۳۰ درصدی بوده‌اند و در مقابل روسیه، چین، آلمان، سوئیس و آمریکا با سهم حدود ۶۱ درصد عمده مبادی وارداتی این کشور در سال ۲۰۲۲ را تشکیل داده‌اند. مهم‌ترین کالاهای صادراتی و وارداتی ترکیه نیز در سال ۲۰۲۲ (۳ کالای ابتدایی با بیشترین سهم) به ترتیب ۹ درصد و ۱۳ درصد از ارزش کل صادرات ترکیه در سال ۲۰۲۲ را تشکیل می‌دهد.

با وجود اینکه طی دهه اخیر ترکیه همواره از مهم‌ترین شرکای تجاری ایران بوده، تجارت با این کشور روند نزولی را در پیش گرفته و ایران نتوانسته جایگاه خود را در بازار کالایی ترکیه حفظ کند؛ به گونه‌ای که از رتبه ۷ در میان مبادی وارداتی ترکیه در سال ۲۰۱۳ به رتبه ۲۳ در سال ۲۰۲۲ سقوط کرده است. به طور کلی مطابق با آمار گمرک ترکیه، مبادلات تجاری ایران و ترکیه در سال ۲۰۲۲ حدود ۵.۴ میلیارد دلار (۳ میلیارد دلار صادرات و ۲.۴ میلیارد دلار واردات) بوده است. صادرات ایران به ترکیه را اغلب مواد اولیه خام تشکیل می‌دهد به گونه‌ای که مطابق با آمارهای گمرک ایران در سال ۱۴۰۱ «گاز طبیعی مایع شده» مهم‌ترین کالای صادراتی ایران به ترکیه بوده و سهم حدود ۴۱ درصدی از کل ارزش صادرات بدون نفت خام ایران به ترکیه را به خود اختصاص داده است. «آلومینیوم» و «سایر اوره حتی به صورت محلول در آب» پس از گاز طبیعی، حدود ۱۷ درصد از ارزش صادرات بدون نفت خام ایران در سال ۱۴۰۱ را تشکیل می‌دهند.

۷ رشته فعالیت مهم در نظر گرفته شده در این گزارش (محصولات صنایع غذایی، محصولات معدنی، محصولات صنایع شیمیایی، پوست خام، چرم، پوست‌های نرم و اشیای ساخته‌شده از این مواد، مواد نسجی، ماشین‌آلات و وسایل مکانیکی و وسایل نقلیه) به ترتیب در سال‌های ۱۳۹۹، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ سهم حدود ۲۹ درصد، ۵۴.۵ درصد و ۶۴.۵ درصد از ارزش صادرات بدون نفت خام ایران به ترکیه را به خود اختصاص داده‌اند که در میان آنها ایران تنها توانسته در صادرات "مواد معدنی" و "محصولات صنایع شیمیایی و صنایع وابسته به آن" عملکرد بهتری داشته باشد (سهم بالای ۹۰ درصد از ارزش از ۷ رشته فعالیت مورد بررسی).

با توجه به اهمیت گسترش مراودات تجاری ایران با ترکیه به عنوان یکی از شرکای اصلی خود و کاهش سهم ایران در بازار این کشور و همچنین نقش ترکیه به عنوان یک بازیگر مهم در تجارت جهانی، لازم است راهکارهایی جهت رفع مشکلات و موانع موجود برای افزایش سهم ایران در بازار این کشور ارائه گردد.

مقدمه

ترکیه طی سال‌های اخیر تلاش‌های قابل توجهی برای گسترش روابط تجاری و تنوع بخشیدن به بازارهای صادراتی خود انجام داده است. دولت این کشور ابتکارات مختلفی را برای افزایش رقابت تجاری، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و ارتقای رشد اقتصادی اجرا کرده است. این تلاش‌ها منجر به تبدیل شدن ترکیه به یکی از بزرگترین صادرکنندگان جهان به ویژه در بخش نساجی و خودرو شده است. شایان ذکر است، این کشور توانسته طی سال‌های گذشته مقاصد صادراتی خود را گسترش بدهد و شرکای تجاری خود را متنوع‌تر کند.

با توجه به موقعیت استراتژیک ترکیه برای ایران و همچنین جایگاه ایران و ترکیه به‌عنوان دو همسایه با سابقه دیرین از لحاظ مراودات فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، این دو کشور همواره از شرکای تجاری مهم هم تلقی شده‌اند. ترکیه برای ایران هم در صادرات و هم در واردات شریک مهمی محسوب شده و سهم قابل توجهی از تجارت ایران را به خود اختصاص داده و همواره طی سال‌های اخیر از مهم‌ترین مقاصد صادراتی و مبادی وارداتی (سومین شریک تجاری مهم) برای آن بوده است. با توجه به اهمیت مراودات تجاری با ترکیه برای ایران و از دست دادن جایگاه کشور در بازار ترکیه (سقوط از رتبه ۷ در میان مبادی وارداتی ترکیه در سال ۲۰۱۳ به رتبه ۲۳ در سال ۲۰۲۲) در ادامه این گزارش، ضمن نگاهی به وضعیت تجارت ترکیه با جهان، روابط تجاری این کشور با ایران مورد تحلیل قرار گرفته و در پایان به وضعیت صادرات ایران به ترکیه در ۷ رشته فعالیت کلیدی، طی سال‌های اخیر پرداخته شده است.

معرفی کشور ترکیه

- پایتخت سیاسی: آنکارا
- نوع حکومت: جمهوری
- زبان رسمی: ترکی
- بزرگترین شهر: استانبول
- جمعیت: ۸۵.۳ میلیون نفر
- مساحت: ۷۸۳.۶ هزار کیلومتر مربع
- واحد پول: لیر (TL)
- همسایگان: بلغارستان و یونان در غرب؛ ارمنستان، آذربایجان و ایران در شرق؛ گرجستان در شمال شرقی؛ سوریه در جنوب؛ و عراق در جنوب شرقی.
- صادرات اصلی: سایر روغن‌های نفتی و روغن‌های حاصل از مواد معدنی قیر، زیورآلات یا جواهر آلات و اجزای آنها، وسایل نقلیه موتوری برای حمل و نقل کالا
- بازارهای صادراتی کلیدی: آمریکا، آلمان، عراق

۲۰۲۲
۲۰۲۳

رشد اقتصادی

نرخ تورم

تولید ناخالص داخلی

۹۰۶ میلیارد دلار
۱۰۲۹ میلیارد دلار

نرخ بیکاری

رشد حجم صادرات کالایی

رشد حجم واردات کالایی

نسبت سرمایه‌گذاری به GDP

تجارت ترکیه با جهان

طی دهه گذشته، ترکیه رشد قابل توجهی را در صادرات و واردات خود تجربه کرده است. از نظر صادرات، این کشور شاهد افزایش مستمر ارزش کالاهای صادراتی خود بوده و بخش‌های کلیدی مانند خودرو، نساجی، ماشین‌آلات و مواد شیمیایی نقش مهمی در پیشبرد این رشد ایفا کرده‌اند.

در بخش واردات، ترکیه شاهد افزایش در ارزش کالاهای وارداتی به ویژه در مقوله‌هایی مانند محصولات انرژی، ماشین‌آلات، الکترونیک و مواد شیمیایی بوده که نشان دهنده افزایش تقاضای این کشور برای حمایت از صنایع و زیرساخت‌های در حال رشد خود است. شایان ذکر است که ترکیه روابط قابل توجهی با بازیگران بزرگ جهانی از جمله چین، آلمان، روسیه و آمریکا برقرار کرده و این کشورها جزء عمده مبادی وارداتی این کشور هستند.

یکی از اتفاقات مهم در خصوص تجارت ترکیه، تحت تاثیر قرار گرفتن آن توسط جنگ روسیه و اوکراین در سال ۲۰۲۱ بوده به گونه‌ای که پس از آغاز آن، مناسبات تجاری بین دو کشور با افزایش همراه بوده و روسیه در سال ۲۰۲۲ به عمده‌ترین مبدا وارداتی ترکیه تبدیل شده است. در واقع، واردات نفت، گاز طبیعی و زغال سنگ ترکیه از روسیه در سال ۲۰۲۲ به میزان قابل توجهی افزایش یافته و دلیل آن را تحریم روسیه توسط غرب می‌توان عنوان نمود که در راستای آن روسیه مجبور شد صادرات انرژی خود به بازار اتحادیه اروپا را متوقف کند و آنرا به قیمت ارزان‌تر به سایر کشورها به فروش برساند. آنکارا به شدت از چنین فرصتی استفاده نمود و حتی در حال انجام مذاکرات با مسکو برای ایجاد یک هاب گاز طبیعی در خاک ترکیه است که ترکیه را به پلی برای صادرات گاز روسیه برای ورود به بازارهای اروپایی تبدیل کند. ترکیه همچنین در حال مذاکره با روسیه برای دریافت تخفیف ۲۵ درصدی گاز طبیعی خود است.

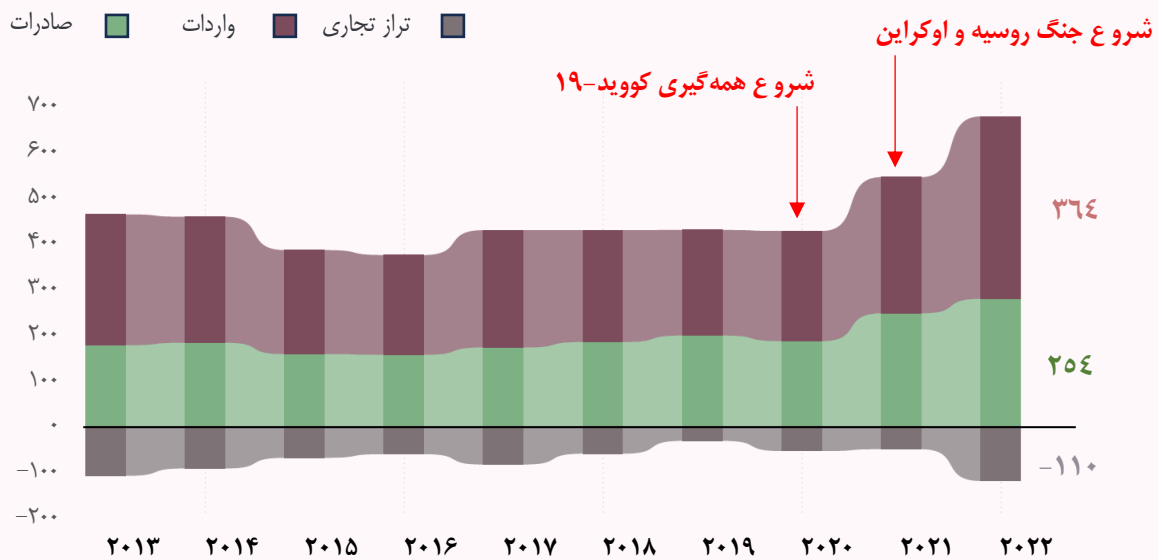
در خصوص مناسبات تجاری بین ایران و ترکیه طی دهه گذشته (بین سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۲) نیز، علی‌رغم اینکه ترکیه سومین شریک تجاری مهم ایران محسوب می‌شود، اما ایران نتوانسته جایگاه خود را در بازار کالای ترکیه حفظ کند؛ به گونه‌ای که از رتبه ۷ در میان مبادی وارداتی ترکیه در سال ۲۰۱۳ به رتبه ۲۳ در سال ۲۰۲۲ سقوط کرده است. شایان ذکر است، سهم ایران در بازار ترکیه نیز از ۴ درصد از کل ارزش واردات این کشور در سال ۲۰۱۳ به حدود ۰.۹ درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافته که یکی از علل این کاهش را می‌توان جایگزین کردن روسیه به جای ایران در واردات نفت و گاز و همچنین کشف منابع جدید گازی در ترکیه عنوان نمود.

مطابق با نمودار ۱، به طور کلی در سال ۲۰۲۲، تجارت ترکیه بالغ بر ۶۱۸ میلیارد دلار بوده که ۴۱ درصد آنرا (معادل ۲۵۴ میلیارد دلار) صادرات و مابقی آن معادل ۳۶۴ میلیارد دلار را واردات تشکیل داده است. تراز تجاری این کشور نیز طی سال مذکور منفی ۱۱۰ میلیارد دلار بوده است. روند صادرات ترکیه طی دهه اخیر نشان می‌دهد که این کشور علی‌رغم مواجهه با

بحران کووید-۱۹، توانسته سطح صادرات خود را حفظ کند و پس از آن حتی با سرعت بیشتری افزایش دهد که این اتفاق نه تنها طی این بحران؛ بلکه طی دو دهه گذشته نیز صادق بوده و ترکیه همواره تحت تاثیر بحران‌های اقتصادی قرار نگرفته است و از این طریق توانسته همچنان انگیزه جستجو برای بازارهای جدید، بهبود قدرت رقابتی و در نتیجه گسترش صادرات را برای این کشور فراهم کند. شایان ذکر است، طی دهه گذشته تراز تجاری ترکیه همواره منفی بوده و در سال ۲۰۲۲ به منفی‌ترین حالت خود رسیده است.

نمودار ۱. تجارت کالایی ترکیه با جهان طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۲ (میلیارد دلار)

منبع: ITC

آلمان و آمریکا شرکای اصلی تجارت ترکیه در هر دو سمت صادرات و واردات محسوب می‌شوند. ارزش تجارت ترکیه با این دو کشور در سال ۲۰۲۲ بالغ بر ۷۷ میلیارد دلار بوده که ۱۲.۵ درصد از کل ارزش تجارت این کشور را تشکیل می‌دهد.

در سال ۲۰۲۲ حدود ۲۱.۱ میلیارد دلار از انواع کالاها از مقصد ترکیه به آلمان صادر و در مقابل حدود ۲۴ میلیارد دلار از این کشور به ترکیه وارد شده است. در واقع در سال ۲۰۲۲ تراز تجاری بین دو کشور حدود ۳ میلیارد دلار به نفع آلمان بوده است. طیف متنوعی از محصولات از جمله اقلام موجود در فصول ۸۷ " وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و ... "، ۸۴ " رآکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم و ... " و ۶۱ " لباس و متفرعات لباس، کشفاب یا قلاب باف " عمده‌ترین کالاهای صادراتی ترکیه به آلمان را تشکیل می‌دهند. در مقابل، آلمان کالاهای مختلفی ذیل فصول ۸۴ "

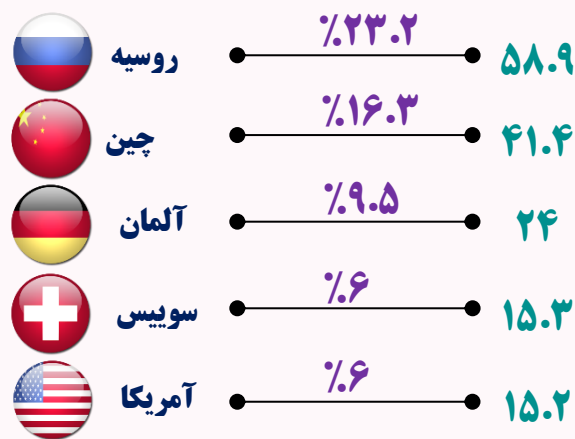
راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم، " ۸۷" وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و ... " ۳۹ مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد" به ترکیه صادر کرده است.

آمریکا نیز یکی از شرکای تجاری بزرگ ترکیه است. در سال ۲۰۲۲ ارزش صادرات ترکیه به آمریکا حدود ۱۶.۹ میلیارد دلار و در مقابل ارزش واردات آن حدود ۱۵.۲ میلیارد دلار بوده است. در خصوص آمریکا نیز در سال ۲۰۲۲، تراز تجاری با رقم ۱.۷ میلیارد دلار به نفع ترکیه بوده است. عمده اقلام مبادلاتی بین دو کشور در حوزه صادرات ترکیه به آمریکا ذیل فصول ۷۱ " " ۸۴ راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم و ... " و ۸۷" وسایل نقلیه زمینی غیر از نواقل روی خط راه آهن یا تراموای، و ... " و در حوزه واردات ترکیه از آمریکا ذیل فصول ۲۷ " سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها " و ۷۲ " چدن، آهن و فولاد " و ۸۴ " راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم " قرار می‌گیرد.

روسیه و چین عمده مبادی وارداتی ترکیه محسوب می‌شوند به گونه‌ای که واردات ترکیه از این دو کشور در سال ۲۰۲۲ به تنهایی ۱۶.۲ درصد از ارزش کل واردات این کشور طی مدت مذکور را به خود اختصاص می‌دهد. عمده کالای وارداتی ترکیه از روسیه ذیل فصل ۲۷ " سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها " و ۷۲ " چدن، آهن و فولاد " طبقه بندی می‌شود که حدود ۹۶ درصد از کل ارزش واردات ترکیه از روسیه را تشکیل می‌دهد. واردات ترکیه از چین نیز در سال ۲۰۲۲ عمدتاً شامل اقلام ذیل فصول ۸۴ " راکتورهای هسته‌ای، دیگ‌های بخار آب گرم " و ۸۵ " ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزا و قطعات آنها" قرار می‌گیرد که سهم حدود ۴۴ درصدی از کل ارزش واردات ترکیه از چین در سال ۲۰۲۲ است.

■ ارزش (میلیارد دلار) ■ سهم از ارزش

عمده مبادی وارداتی

عمده مقاصد صادراتی

منبع: ITC

تجارت ترکیه با ایران

کشور ترکیه طی سال‌های گذشته از شرکای مهم تجاری ایران محسوب شده به گونه‌ای که مطابق با آمار منتشر شده توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران، این کشور طی ده سال گذشته همواره جزو ۵ کشور نخست در عمده مبادی وارداتی ایران بوده است و از سال ۱۳۹۵ توانسته در صادرات هم جایگاه خودش را به عنوان ۵ مقصد مهم صادراتی ایران تثبیت کند و پس از آن نیز از سال ۱۳۹۸ تا ۵ ماهه نخست ۱۴۰۲ همواره سومین شریک تجاری ایران پس از چین و امارات متحده عربی باشد.

با توجه به اینکه طی دهه اخیر ترکیه همواره از مهم‌ترین شرکای تجاری ایران بوده، تجارت با این کشور روند نزولی را در پیش گرفته است؛ به گونه‌ای که پس از آنکه کل تجارت ایران با ترکیه در سال ۲۰۱۲ به حدود ۲۲ میلیارد دلار رسید، دو کشور تصمیم گرفتند تا هدف‌گذاری سالانه تجارت را تا حدود ۳۰ میلیارد دلار افزایش دهند. این درحالی است که روند تجارت دو کشور از آن زمان تا کنون نه تنها افزایش نیافته؛ بلکه به طور کلی روند کاهشی را در پیش گرفته و در سال ۲۰۲۰ به پایین‌ترین میزان خود طی دهه اخیر رسیده است. **دلایل گوناگونی** منجر به کاهش تجارت ایران با ترکیه شده که از جمله آنها می‌توان به ظهور بازارهای جدید برای صادرات محصولات پتروشیمی ایران و همچنین بوجود آمدن تغییراتی در نیازهای بازار ترکیه اشاره کرد که از سمت مقامات ایرانی توجهی به این مقوله صورت نگرفته و در واقع تولید صادراتی مناسب با بازار ترکیه شکل نگرفته است. یکی دیگر از دلایل کاهش تجارت ایران به ترکیه طی سال‌های اخیر را می‌توان به جایگزین شدن روسیه به جای ایران در بازار واردات گاز به این کشور نسبت داد که جنگ روسیه و اوکراین این عامل را تشدید کرده؛ زیرا در حال حاضر روسیه گاز خود را به قیمتی پایین‌تر به ترکیه عرضه می‌کند و امتیازات ویژه‌ای برای صادرات به این کشور در نظر گرفته است.

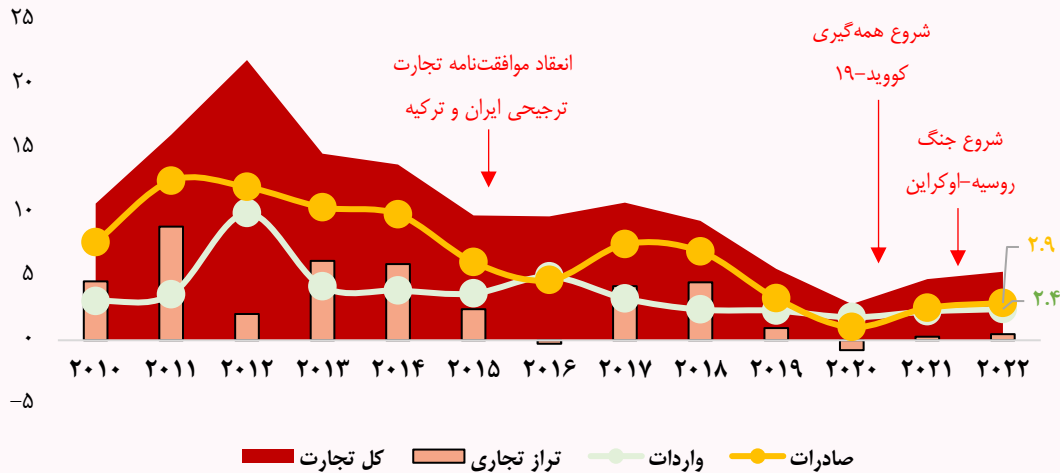
عدم موفقیت موافقت‌نامه تجارت ترجیحی ایران و ترکیه را می‌توان به عنوان یکی دیگر از مشکلات تجارت ایران با این کشور بیان نمود.

شایان ذکر است بحران‌های جهانی طی سال‌های گذشته نظیر همه‌گیری کووید-۱۹ در کاهش مبادلات تجاری با ترکیه بی‌تاثیر نبوده و اثرات آن در حجم مبادلات ایران با ترکیه در سال ۲۰۲۰ به وضوح قابل رویت است.

به طور کلی مطابق با آمار گمرک ترکیه (نمودار ۳)، کل مبادلات تجاری ایران و ترکیه در سال ۲۰۲۲ حدود ۵.۴ میلیارد دلار بوده که حدود ۳ میلیارد دلار آن متعلق به صادرات بوده و ۲.۴ میلیارد دلار آن را نیز واردات تشکیل می‌دهد. طی ۱۲ سال منتهی به سال ۲۰۲۲ تراز تجاری بین دو کشور، به جز دو سال ۲۰۱۶ و ۲۰۲۰، به نفع ایران بوده است.

نمودار ۳. تجارت کالایی ایران با ترکیه طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ (میلیارد دلار)

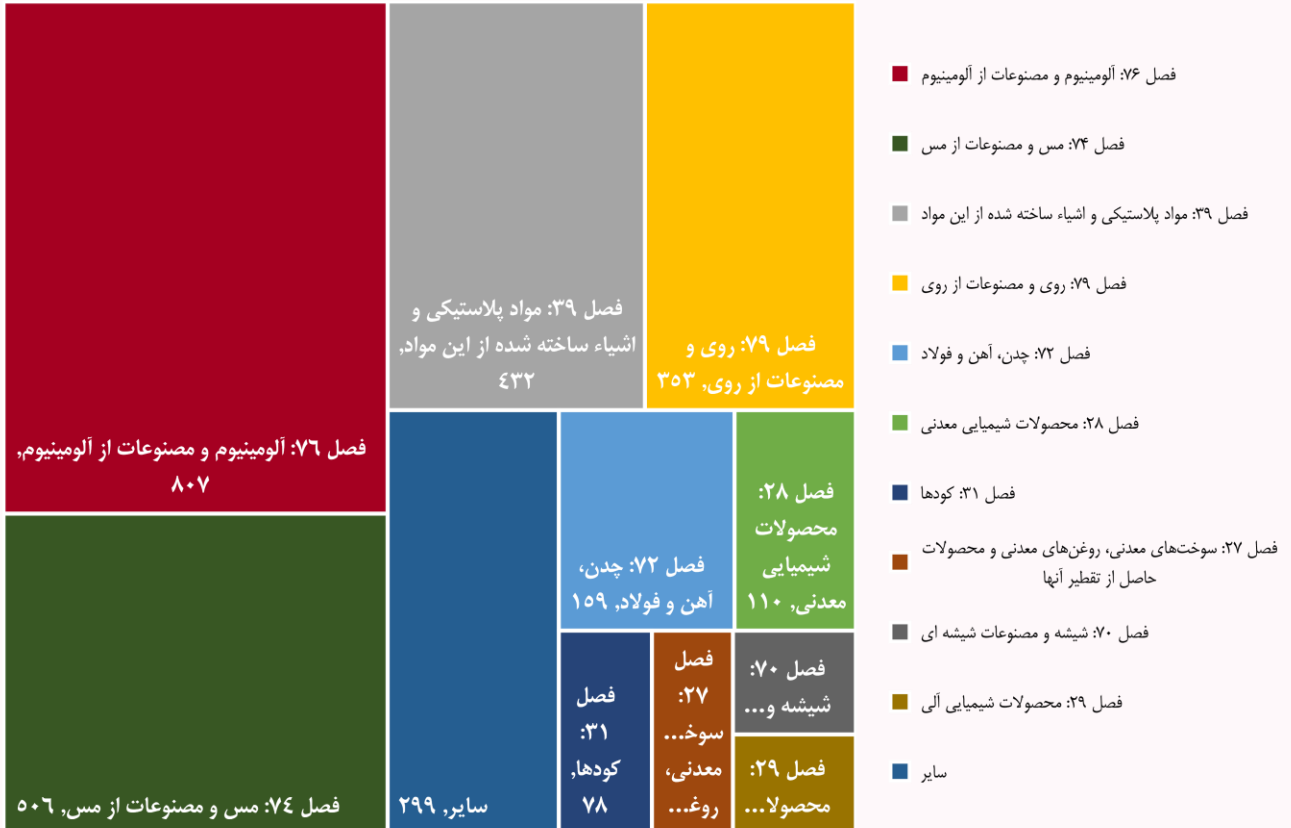

منبع: گمرک ترکیه

مطابق با آمار منتشر شده توسط گمرک ترکیه (نمودار ۴)، عمده گروه کالایی صادراتی ایران به ترکیه ذیل فصول ۷۶ " آلومینیوم و مصنوعات از آلومینیوم "، " ۷۴ " مس و مصنوعات از مس " و " ۳۹ " مواد پلاستیکی و اشیاء ساخته شده از این مواد " قرار می‌گیرد که به تنهایی ۶۰ درصد از ارزش صادرات ایران به این کشور را در سال ۲۰۲۲ تشکیل می‌دهد. نکته قابل توجه در خصوص گروه کالایی‌های صادراتی ایران به ترکیه سهم حدود ۲.۳ درصدی صادرات " سوخت‌های معدنی، روغن‌های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آنها " به ترکیه بوده است. این اتفاق در حالی رخ داده که تنها طی حدود ۱۰ سال سهم ایران در بازار ترکیه در این گروه کالایی از ۸۸ درصد در سال ۲۰۱۱ به این رقم در سال ۲۰۲۲ رسیده؛ که نشان‌دهنده از دست دادن بازار ترکیه در این گروه کالایی است.

نمودار ۴. صادرات کالایی ایران به ترکیه به تفکیک گروه کالایی در سال ۲۰۲۲ (میلیون دلار)

منبع: گمرک ترکیه

آمارهای گمرک ایران در سال ۱۴۰۱ (جدول ۲) نشان می‌دهد که «گاز طبیعی مایع شده» با کد تعرفه ۲۷۱۱۱۹۰ مهم‌ترین کالای صادراتی ایران به ترکیه بوده و سهم حدود ۴۱ درصدی از کل ارزش صادرات بدون نفت خام به ترکیه را به خود اختصاص داده است. پس از این کالا، «آلومینیوم» با کد تعرفه ۷۶۰۱۱۰۰۰ و «سایر اوره حتی به صورت محلول در آب» با کد تعرفه ۳۱۰۲۱۰۹۰ مهم‌ترین کالاهای صادراتی ایران به ترکیه طی بازه مذکور هستند که مجموعاً حدود ۱۷ درصد از ارزش صادرات بدون نفت خام ایران در سال ۱۴۰۱ را تشکیل می‌دهد. به طور کلی بررسی کالاهای صادراتی ایران به ترکیه در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که صادرات به این کشور از تنوع زیادی برخوردار نبوده و ۱۰ قلم کالای عمده صادراتی ایران به این کشور حدود ۷۹ درصد از کل ارزش صادرات کالایی آن را تشکیل می‌دهند.

جدول ۲. ۱۰ کالای عمده صادراتی ایران به ترکیه در سال ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	سهم از ارزش کل صادرات (درصد)
۱	۲۷۱۱۱۱۹۰	گاز طبیعی مایع شده در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۰۷۵	۸۷۲۸	۴۱.۳
۲	۷۶۰۱۱۰۰۰	آلومینیوم بصورت کارنشده، غیرممزوج.	۶۳۲	۲۵۷	۸.۵
۳	۳۱۰۲۱۰۹۰	سایر اوره حتی به صورت محلول در آب	۶۰۲	۱۲۷۶	۸.۱
۴	۷۹۰۱۱۲۱۰	روی غیرممزوج محتوی ۹۹/۹۹ تا ۹۹/۹۵ وزنی به صورت کارنشده	۳۶۴	۱۰۹	۴.۹
۵	۳۱۰۲۱۰۰۰	اوره حتی به صورت محلول در آب	۳۵۹	۵۹۵	۴.۸
۶	۲۷۱۱۲۱۹۰	گاز طبیعی به حالت گازی در ظروف یک هزار سانتی متر مکعب و بیشتر	۳۱۰	۱۱۰۷	۴.۲
۷	۷۴۰۳۱۱۰۰	کاتد و قطعات کاتد از مس تصفیه شده	۱۷۹	۲۱	۲.۴
۸	۷۴۰۸۱۱۰۰	مفتول از مس تصفیه شده، که بزرگترین بعد سطح مقطع عرضی آن بیش از ۶ میلی‌متر باشد.	۱۲۲	۱۴	۱.۶
۹	۷۲۰۶۱۰۰۰	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکر نشده.	۱۰۹	۲۲۶	۱.۵
۱۰	۷۲۱۴۲...	میله های آهنی یا فولادی، گرم نورد شده دارای دندان، برآمدگی گودی یا بعد از نورد تاب داده شده، یا با تغییر شکل یافتگی های حاصل از نورد	۹۸	۱۹۴	۱.۳
مجموع			۵۸۵۱	۱۲۵۲۵	۷۹

منبع: گمرک ج.ا.

آمارهای گمرک ترکیه (نمودار ۵)، عمده گروه کالایی وارداتی ایران از ترکیه را ذیل فصول ۸۴ "رآکتورهای هسته‌ای، دیگ های بخار آب گرم، ..."، "۵۵" الیاف سنتتیک یا مصنوعی غیریکسره" و "۸۵" ماشین آلات و دستگاه‌های برقی و اجزا و قطعات آنها، ..." طبقه‌بندی می‌کند که حدود ۳۰ درصد از ارزش واردات ایران از این کشور را در سال ۲۰۲۲ شامل می‌شود.

مطابق با آمارهای گمرک ایران در سال ۱۴۰۱ (جدول ۳)، مهم‌ترین کالای وارداتی از ترکیه، ۳۴۹ هزارتن «روغن دانه آفتابگردان، روغن گلرنگ یا زعفران کاذب، خام» به ارزش ۶۷۱ میلیون دلار و با کد تعرفه ۱۵۱۲۱۱۰۰ بوده که سهم حدود ۱۱ درصد از کل ارزش واردات ایران از این کشور را تشکیل می‌دهد. پس از این کالا، «تراکتورهای جاده‌ای برای نیمه تریلرها» و «ذرت دامی» به ترتیب با سهم حدود ۸ درصد و ۴ درصد، عمده کالاهای وارداتی از ترکیه هستند.

نمودار ۵. واردات ایران از ترکیه به تفکیک گروه کالایی در سال ۲۰۲۲ (میلیون دلار)

منبع: گمرک ترکیه

جدول ۳. ۱۰ کالای عمده وارداتی ایران از ترکیه در سال ۱۴۰۱

ردیف	کد تعرفه	شرح	ارزش (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	سهم از ارزش کل صادرات (درصد)
۱	۱۵۱۲۱۱۰۰	روغن دانه آفتابگردان، روغن گلرنگ یا زعفران کاذب، خام	۶۷۱	۳۴۹	۱۱.۰
۲	۸۷۰۱۲۰۰۰	تراکتورهای جاده‌ای برای نیمه تریلرها	۴۷۵	۳۲	۷.۸
۳	۱۰۰۵۹۰۱۰	ذرت دامی	۲۶۸	۶۹۱	۴.۴
۴	۸۷۰۱۲۱۰۰	تراکتورها فقط با موتور پیستونی درونسوز تراکمی - اختراقی	۲۶۲	۱۸	۴.۳
۵	۰۸۰۳۱۰۰۰	موز سبز تازه یا خشک کرده	۲۲۵	۳۳۲	۳.۷
۶	۱۰۰۳۹۰۰۰	جو به استثنای بذر	۱۸۴	۴۰۷	۳.۰
۷	۱۲۰۱۹۰۱۰	دانه سویا تراریخته	۱۷۵	۲۳۳	۲.۹
۸	۵۵۰۱۳۰۰۰	دسته الیاف از رشته‌های سنتتیک، از اکریلیک یا مدآکریلیک.	۱۳۲	۴۷	۲.۲
۹	۱۵۰۷۱۰۰۰	روغن خام سویا، حتی صمغ گرفته	۸۵	۵۴	۱.۴
۱۰	۳۹۰۶۹۰۷۰	پودر جاذب و پلیمرهای اکریلیک جامد	۵۴	۱۸	۰.۹
مجموع			۲۱۸۲	۲۵۲۹	۴۱.۶

منبع: گمرک ج.ا.

صادرات ایران به ترکیه بر اساس ۷ رشته فعالیت کلیدی منتخب

یکی از اهداف این مطالعه بررسی صادرات ایران به ترکیه در ۷ رشته فعالیت کلیدی بوده که جزئیات آن در جدول زیر آورده شده است.

ردیف	عنوان قسمت	فصل	شرح فصل
۴	محصولات صنایع غذایی؛ نوشابه‌ها، آبگون‌های الکلی و سرکه‌ها؛ توتون و تنباکو و بدل ساخته آنها	۱۶	فرآورده های گوشت، ماهی یا قشر داران، صدف داران یا سایر آبزیان فاقد ستون فقرات یا حشرات
		۱۷	قند و شکر و شیرینی
		۱۸	کاکائو و فرآورده های آن
		۱۹	فرآورده های غلات، آرد، نشاسته، فکول یا شیر؛ نان های شیرینی
		۲۰	فرآورده ها از سبزیجات، میوه ها یا از سایر اجزای نباتات
		۲۱	فرآورده های خوراکی گوناگون
		۲۲	نوشابه ها، آبگون های الکلی و سرکه

ردیف	عنوان قسمت	فصل	شرح فصل
		۲۳	آخال و نفالہ صنایع خوراک سازی، خوراکی های آماده برای حیوانات
		۲۴	توتون و تنباکو و بدل توتون و تنباکوی ساخته شده، محصولات حتی دارای نیکوتین به منظور استنشاق بدون احتراق، سایر محصولات دارای نیکوتین به منظور جذب نیکوتین به بدن انسان
		۲۵	نمک؛ گوگرد؛ خاک و سنگ؛ گچ، آهک و سیمان
۵	محصولات معدنی	۲۶	سنگ فلز، جوش و خاکستر
		۲۷	سوخت های معدنی، روغن های معدنی و محصولات حاصل از تقطیر آن ها؛ مواد قیری؛ موم های معدنی
		۲۸	محصولات شیمیایی غیرآلی، ترکیبات آلی یا غیرآلی فلزات گرانبها
۶	محصولات صنایع شیمیایی یا صنایع وابسته به آن	۲۹	محصولات شیمیایی آلی
		۳۰	محصولات دارویی
		۳۱	کودها
		۳۲	عصاره های دباغی یا رنگرزی؛ تانن ها و مشتقات آن ها؛ مواد...
		۳۳	روغن های اسانسی و شبه رزین ها (رزینوئیدها)، محصولات ...
		۳۴	صابون، مواد آلی تانسوآکتیف، فرآورده ها برای...
		۳۵	مواد آلبومینوئید؛ محصولات براساس نشاسته یا فکول تغییر یافته...
		۳۶	باروت و مواد منفجره ...
		۳۷	محصولات عکاسی و سینماتوگرافی
		۳۸	محصولات گوناگون صنایع شیمیایی
۸	پوست خام، چرم، پوست های نرم و اشیای ساخته شده از این مواد؛ اشیای زین و برگ سازی؛ لوازم سفر، کیف های دستی و محفظه های ساخته شده از روده (به استثنای اشیای ساخته شده از احشای کرم ابریشم)	۴۱	پوست خام (غیر از پوست های نرم) و چرم
		۴۲	اشیاء ساخته شده از چرم؛ مصنوعات زین و برگ سازی؛ لوازم سفر، کیف های دستی و محفظه های همانند؛ اشیاء ساخته شده از روده ...
		۴۳	پوست های نرم طبیعی و پوست های نرم بدلی، اشیای ساخته شده از آنها
۱۱	مواد نسجی و مصنوعات از این مواد	۵۰	ابریشم
		۵۱	پشم، موی نرم (کرک) یا زبر حیوان، نخ و پارچه های تار و پود باف از موی پال و دم
		۵۲	پنبه
		۵۳	سایر الیاف نسجی نباتی، نخ کاغذی و پارچه های تار و پود باف از نخ کاغذی
		۵۴	رشته های مصنوعی (Filaments Man-Made)، نوار و ...
		۵۵	الیاف سنتتیک یا مصنوعی غیریکسره (Man-Made Filaments)
		۵۶	اوات، نمد و پارچه های نفاخته، نخ های ویژه، ریسمان، طناب و کابل ...
		۵۷	فرش سایر کفپوش ها از مواد نسجی
		۵۸	پارچه های تاروپود باف مخصوص، پارچه های نسجی منگوله باف، ...
		۵۹	پارچه های نسجی آغشته، اندوده، پوشانده یا مطبق شده، اشیای نسجی از ...
۶۰	پاچه های کشباف یا قلاب باف		
۶۱	لباس و متفرعات لباس، کشباف یا قلاب باف		
۶۲	لباس و متفرعات لباس، غیرکشباف یا غیرقلاب باف		

جمع بندی

ترکیه به عنوان یک بازیگر مهم در تجارت جهانی و یک اقتصاد پویا ظاهر شده و از این رو گسترش تجارت با این کشور از مزایای زیادی برخوردار است که شامل موارد زیر می شود:

- موقعیت استراتژیک ترکیه پلی بین اروپا، آسیا و خاورمیانه ایجاد می کند و آن را به قطبی حیاتی برای تجارت و حمل و نقل تبدیل می کند. توسعه روابط تجاری با ترکیه می تواند دسترسی به بازارهای متنوع را فراهم کند و مسیرهای تجاری بین مناطق مختلف را تسهیل کند.
  - ترکیه دارای بازار داخلی بزرگ و پویا با بیش از ۸۰ میلیون نفر جمعیت است. برقراری روابط تجاری با ترکیه فرصت هایی را برای کسب و کارها فراهم می کند تا از این پایگاه مصرف کننده قابل توجه استفاده کنند و دامنه بازار خود را گسترش دهند.
  - ترکیه دارای اقتصاد متنوع و قوی است که بخش های مختلفی از جمله تولید، کشاورزی، نساجی، خودروسازی، ساخت و ساز، گردشگری و غیره را در بر می گیرد. توسعه روابط تجاری با ترکیه به کشورها این امکان را می دهد که از طیف گسترده ای از محصولات و خدماتی که ترکیه ارائه می دهد بهره مند شوند و منجر به افزایش همکاری های تجاری و اقتصادی شود.
  - ترکیه فرصت های سرمایه گذاری جذابی را در بخش های مختلف ارائه می دهد. توسعه روابط تجاری با ترکیه می تواند منجر به افزایش جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI)، انتقال فناوری و سرمایه گذاری مشترک شود و رشد و توسعه اقتصادی را برای هر دو طرف درگیر تقویت کند.
  - ترکیه با کشورها و مناطق متعددی از جمله اتحادیه اروپا، کشورهای خاورمیانه، روسیه، چین موافقت نامه های تجاری منعقد کرده است.
- با توجه به موقعیت ترکیه و اهمیت گسترش روابط تجاری ایران و ترکیه با وجود اعمال تحریم های بین المللی و وجود بحران های جهانی، پتانسیل رشد بیشتری برای ترویج روابط تجاری بین دو کشور وجود دارد که در زیر به آنها اشاره می شود:
- تنظیم موافقت نامه تجارت ترجیحی با ترکیه متناسب با کالاهایی که ایران در آنها مزیت رقابتی دارد و جزء نیازهای وارداتی ترکیه محسوب می شود.
  - وجود پتانسیل برای متنوع کردن صادرات به ترکیه در بخش های مختلف
  - یافتن روش های جایگزین برای گسترش روابط تجاری بین دو کشور علی رغم وجود تحریم ها

- تعمیق همکاری‌های اقتصادی میان کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی (ECO) و سازمان همکاری اسلامی (OIC) از طریق گسترش روابط تجاری ایران و ترکیه به عنوان دو کشور اثرگذار در این سازمان‌ها

